

2013 december Képzőművészet

Gárdonyi László: Anya gyermekével – Gőbolyös Luca munkáiról

Gőbolyös Luca: Háttér

Egyszerű lenne a címből kiindulni. A „háttér” egyszerre jelentheti a fényképezési alapiskolákban végtelenségig magyarázott előtér/téma/háttér háromság utolsó tagját, és átvitt értelemben a családi háttérrel, azt a támogató közeget, ami lehetővé teszi a teljes életet. A háttér mind a két esetben az, ami lehetővé teszi a témának, hogy sajátosságait kibontakoztassa, hogy egyediségét megjelenítse.

Bonyolultabb feladat a művekhez mellékelt szerzői magyarázatot tekinteni kiindulópontnak, mely szerint a képeket egy különleges XIX. századi portrétípus ihlette: ezeken a csecsemőportrékon a technikai szükségszerűség miatt a letakart anyák tartották gyermeküket, hogy azok elég ideig maradjanak mozdulatlanok, hogy az általuk visszavert fény bele tudjon égni a lemezbe. Ezek szerint a képek a fényképezés technikatörténetének egy mára szinte elfeledett fejezetének újraalkotása: játék a technikával. Mindig szem előtt kell tartani azonban Wölfflin figyelmeztetését: nem minden lehetséges minden korban, egy mozdulat, beállítás vagy technika újraalkotása már nem azonos azzal, amit másol. Az eredeti és az új egyedi történeti kapcsolatban van egymással, ahogy az utóbbi kiemeli az előzőt megszokott környezetéből, más megvilágításba helyezi, a megszokottat idegenné változtatja.

Szinte lehetetlen áttekinteni a teljes kontextust, ha figyelembe vesszük a képek mai szellemi környezetét: a kortárs feminista és genderalapú társadalmi beszédmódokat, vitákat, ezeknek kulturális beágyazottságát. Ma a lepel már nem egyszerű anyag, mint lehetett volna a XIX. században, hanem egyértelmű képi utalás a burkára, a tradicionális afganisztáni/pakisztáni női ruhára. Az idegen képében felismert sajátán keresztül saját kultúránk nőképe is kérdéses lesz: Mennyiben vagyunk mások? Egyenlőségre, szabadságra oly büszke európai kultúránk vajon tényleg mentes a korlátozó előítéletektől? Nem lehet, hogy elnyomó nézeteink úgy olvadnak bele a kulturális háttérbe, hogy észre sem vesszük őket, ha nem keressük külön, mint az anyát a XIX. századi fotókon és a leplet Gőbolyös Luca képein? Ha a háttérrel úgy jellemeztem az előbb, mint „ami lehetővé teszi a témának, hogy egyediségét megjelenítse”, akkor egyben nem mondtam-e azt is, hogy a háttér ezzel egy időben le is szűkíti ezt az egyediséget, mert csak bizonyos formáit fogja kiemelni, másokat elrejt, esetleg kilök magából?

Például a művész és az anya fogalma nem feltétlenül illeszthető egybe: habár az anya-gyermek viszony napjainkra megváltozott: az adottságként kezelt nukleáris családmódel megkérdőjeleződött, egyre inkább felismerjük, hogy ez (is) társadalmi konstrukció, nem *természetes* vagy valamilyen isten által adott rendszer, a végső soron a romantikáig visszamenő művész/génius fogalmunk óhatatlanul is a magányosság és az individualizmus jegyeit hordozza magában, ami összeegyeztethetetlen a tradicionális anyaszerep-

elvárásainkkal. Mi ez, ha nem előfeltevéseinkben bujkáló előírás, amit csak valami tudatos kulturális archeológia hozhat felszínre?

Túl sok kérdés, amire nincs egyértelmű, kielégítő válasz. Talán azért, mert nem is lehet választ adni rájuk, talán azért, mert még nem tudjuk megfogalmazni a választ. De egyik sem elég indok arra, hogy ne vessük fel újból és újból őket.

Gárdonyi László

Kapcsolódó írások:

1. **Kürti Emese: Gőbolyös Luca műveiről** Gőbolyös Luca műveiről Gőbolyös Luca legújabb munkája egy főzőműsor. A...
2. **Gárdonyi László: Az elzárás lehetetlensége – Kabócák – Bori Bálint munkáiról** A szemét nem más, mint a funkcióját veszített, felhasználhatatlan dolgok...
3. **Bán Zsófia: Egy ágyban az ellenséggel (Gőbolyös Luca Férjhez akarok menni! c. kiállítása, Knoll Galéria, Budapest.)** Amióta Claude Lévi-Strauss megmondta, hogy a főzés nem más, mint...
4. **Gárdonyi László: A tér, ami körülvesz... – Várady Róbert: Tér(y)iszony** „Körülvesz bennünket a tér”, szoktuk mondani, és nem nagyon gondolunk...
5. **Gárdonyi László: Digitális archaizmus – Mondik Noémi képeihez** „Bárcsak bejártam volna esztétikára, és lennének jegyzeteim” – áll címként...

Cimkék: Gárdonyi László, Gőbolyös Luca

